

Lieta C-190/21

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2021. gada 26. marts

Iesniedzējtiesa:

Oberlandesgericht Stuttgart (Vācija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2021. gada 15. janvāris

Atbildētāja un apelācijas sūdzības iesniedzēja:

PayPal (Europe) S.à.r.l. et Cie, S.C.A.

Prasītājs un atbildētājs apelācijas tiesvedībā:

PQ

Pamatlietas priekšmets

Starptautiskā jurisdikcija gadījumā, kad pret maksājumu pakalpojumu sniedzēju izvirzīti prasījumi saistībā ar aizliegtām tiešsaistes azartspēlēm

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un tiesiskais pamats

Savienības tiesību normu interpretācija, LESD 267. pants

Prejudiciālie jautājumi

Pamatojoties uz LESD 267. panta pirmās daļas b) punktu un otro daļu, Eiropas Savienības Tiesai tiek uzdoti šādi jautājumi par Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (regula “Brisele I.a”) 7. panta 1. un 2. punkta interpretāciju:

- 1) Vai, vērtējot atsevišķi un interpretējot autonomi, prasījums no neatļautas darbības kā prasījums no līguma regulas “Brisele I.a” 7. panta 1. punkta izpratnē ir kvalificējams jau tad, ja prasījums no neatļautas darbības kaut kādā ziņā konkurē ar prasījumu no līguma un ja konstatējums, vai pastāv prasījums no neatļautas darbības, nav atkarīgs no līguma interpretācijas?
- 2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu būtu noliedzīga: kur atrodas kaitējuma rašanās vieta regulas “Brisele I.a” 7. panta 2. punkta izpratnē, ja maksājumu pakalpojumu sniedzējs no klienta konta pārskaita elektronisko naudu uz azartspēļu uzņēmuma kontu, kas atvērts pie tā paša maksājumu pakalpojumu sniedzēja, un ja maksājumu pakalpojumu sniedzēja līdzdalība šim azartspēļu uzņēmumam adresētajos maksājumos eventuāli ir uzskatāma par neatļautu darbību:
 - 2.1) Vai maksājumu pakalpojumu sniedzēja juridiskajā adresē kā elektroniskās naudas darījuma vietā?
 - 2.2) Vai vietā, kur šā darījuma rezultātā (vismaz tad, ja darījums ir likumīgs) rodas maksājumu pakalpojumu sniedzēja prasījuma tiesības uz izdevumu atlīdzinājumu no klienta, kurš uzdevis veikt šo maksājumu?
 - 2.3) Vai vietā, kur atrodas klienta, kurš uzdevis veikt šo maksājumu, dzīvesvieta?
 - 2.4) Vai vietā, kur atrodas klienta bankas konts, kuram maksājumu pakalpojumu sniedzējs var piekļūt uz tiešā debeta pilnvarojuma pamata, lai papildinātu elektroniskās naudas kontu?
 - 2.5) Vai vietā, kur azartspēles laikā tiek zaudēta nauda, kuru maksājumu pakalpojumu sniedzējs ir pārskaitījis uz spēlētāja kontu azartspēļu uzņēmumā, proti, azartspēļu uzņēmuma juridiskajā adresē?
 - 2.6) Vai vietā, kur klients spēlē aizliegto azartspēli (ja spēles vieta vienlaikus ir arī klienta dzīvesvieta)?
 - 2.7) Vai tā nav neviena no šīm vietām?
 - 2.8) Ja atbilde uz 2.2) jautājumu būtu apstiprinoša un ja tā atkarīga no vietas, kur uz darījuma pamata maksājumu pakalpojumu sniedzējam rodas prasījuma tiesības uz izdevumu atlīdzinājumu no šā klienta: kur rodas prasījuma tiesības uz izdevumu atlīdzinājumu no klienta, kurš ir uzdevis veikt maksājumu? Vai, nosakot šo saistību izpildes vietu, var izmantot maksājumu pakalpojumu pamatlīguma izpildes vietu vai parādnieka dzīvesvietu?

Attiecīgās Savienības tiesību normas

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un

komerclietās (OV 2012, L 351, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “regula “Brisele I.a””), it īpaši tās 7. panta 1. un 2. punkts

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (OV 2007, L 199, 40. lpp.; turpmāk tekstā – “regula “Roma II””) 4. panta 1. punkts

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/2366 (2015. gada 25. novembris) par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK (OV 2015, L 337, 35. lpp.)

Attiecīgās valsts tiesību normas

Bürgerliches Gesetzbuch (Vācijas Civilkodekss, turpmāk tekstā – “BGB”) 823. panta 2. punkts

Staatsvertrag zum Glücksspielwesen in Deutschland (Valsts līgums par azartspēlēm Vācijā; turpmāk tekstā – “Glücksspiel-Staatsvertrag”) 4. panta 1. punkts

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Prasītāja pamatlietā dzīvesvieta ir Vācijā; viņš prasa, lai atbildētāja viņam atmaksātu maksājumus kopumā 9662,23 EUR apmērā, kurus viņš laikā no 2017. gada 23. jūnija līdz 2017. gada 15. augustam bija uzdevis atbildētājam veikt par labu dažādiem Maltā un Gibraltārā reģistrētiem tiešsaistes azartspēļu organizētājiem.
- 2 Atbildētājas juridiskā adrese ir Luksemburgā; tā piedāvā maksājumu pakalpojumus internetā. Tā izpildīja prasītāja iesniegtos maksājuma uzdevumus un ieturēja šīs summas no prasītāja norēķinu konta viņa bankā Ālenē [Aalen] (Bādene-Virtembergā, Vācija), ciktāl pārskaitītā summa bija lielāka par summu, kas bija pieejama prasītāja elektroniskās naudas kontā pie atbildētājas.
- 3 Attiecībās starp azartspēļu organizētājiem un prasītāju kā spēlētāju parasti vispirms tika papildināts spēlētāja konts pie attiecīgā azartspēļu organizētāja, un tikai pēc tam to varēja izmantot spēlēm. Spēlētāja konts tika papildināts ar attiecīgu atbildētājas veiktu un prasītāja uzdotu pārskaitījumu. Ar azartspēļu organizētājiem kā maksājumu saņēmējiem atbildētāja bija noslēgusi tā dēvētos “pieņemšanas” līgumus, kuros paredzēts pieņemt maksājumus, kas veikti, izmantojot atbildētājas maksājumu pakalpojumus.
- 4 Prasītājam pie atbildētājas jau daudzus gadus bija uzņēmuma konts, caur kuru viņš savas multivides piederumu tirgotāja darbības ietvaros veica maksājumus kopumā

aptuveni 3,6 miljonu USD apmērā. Atbildētājas pakalpojumu izmantošanas noteikumos, kas ir pušu noslēgtā līguma sastāvdaļa, ir paredzēta neekskluzīvas jurisdikcijas noteikšanas klauzula, kas ietver izvēli attiecībā uz Anglijas tiesām un Anglijas un Velsas tiesību aktiem.

- 5 Pēc pēdējās no strīdīgajām tiešsaistes azartspēlēm prasītājs 2017. gada augusta vidū aicināja atbildētāju atmaksāt viņam azartspēļu organizētājiem pārskaitīto summu 9662,23 EUR apmērā. Šā prasījuma pamatošanai prasītājs norādīja ne vairs uz līgumsaistību pārkāpumu, bet gan uz *BGB* 823. panta 2. punktu, saskaņā ar kuru “personai, kas pārkāpj likumu, kura mērķis ir aizsargāt citu personu”, ir pienākums atlīdzināt no tā izrietošos zaudējumus. Prasītājs pauda uzskatu, ka “likums” minētās tiesību normas izpratnē ir *Glücksspiel-Staatsvertrag* 4. panta 1. punkts, kurā ir noteikts: “Publisku azartspēļu organizēšana vai starpniecība drīkst notikt vienīgi ar attiecīgās pavalsts kompetentās iestādes atļauju. Šādu spēļu organizēšana vai starpniecība bez šādas atļaujas ir aizliegta (nelegālas azartspēles).” Saskaņā ar *Glücksspiel-Staatsvertrag* tiešsaistes azartspēles principā ir aizliegtas.
- 6 Laikā, kad prasītājs spēlēja attiecīgās spēles, *Glücksspiel-Staatsvertrag* nebija piemērojams Šlēsvigā-Holšteinā [*Schleswig-Holstein*] (Vācija). Pirms savu “pieņemšanas” līgumu noslēgšanas ar azartspēļu organizētājiem atbildētāja bija lūgusi tos apliecināt, ka tiem ir licence tiešsaistes azartspēļu rīkošanai Šlēsvigā-Holšteinā. Savukārt gan prasītāja dzīvesvieta, gan viņa bankas konts, kurš atbildētājam bija pieejams elektroniskās naudas konta papildināšanas nolūkā, atradās Bādenē-Virtembergā.
- 7 *Landgericht Ulm* [Ulmas apgabaltiesa,] (Vācija) kā pirmās instances tiesa apmierināja viņa prasību un piesprieda atbildētājam veikt samaksu. Minētā tiesa uzskatīja, ka tai ir jurisdikcija uz regulas “Brisele I.a” 7. panta 2. punkta pamata. Tomēr šī jurisdikcija attiecoties tikai uz prasītāja prasījumu pārbaudi saistībā ar atbildētājas neatļautu darbību. Attiecībā uz prasījumiem, kuri izriet no līguma, Vācijas tiesām neesot jurisdikcijas.
- 8 Savā apelācijas sūdzībā atbildētāja citastarp norāda, ka Vācijas tiesām nav starptautiskas jurisdikcijas arī attiecībā uz prasījumiem, kuri izriet no neatļautas darbības.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

- 9 No atbildēm uz šiem prejudiciālajiem jautājumiem ir atkarīgs ne tikai tas, vai prasība ietilpst Vācijas tiesu starptautiskajā jurisdikcijā, bet netieši arī tas, kuras valsts tiesības ir piemērojamas. Proti, ja varētu konstatēt, ka neatļautas darbības izraisītā kaitējuma rašanās vieta regulas “Brisele I.a” 7. panta 2. punkta izpratnē atrodas Vācijā, tad atbilstoši regulas “Roma II” 4. panta 1. punktam būtu piemērojami arī Vācijas tiesību akti par saistībām no neatļautas darbības. Tomēr regulas “Brisele I.a” interpretēšanas gadījumā nevar būt runa par *acte clair*.

Vācijas tiesu jurisdikcija uz regulas “Brisele I.a” 18. panta 1. punkta vai 7. panta 1. punkta pamata

- 10 Šī lieta atšķirībā no ar līdzšinējiem Vācijas tiesu nolēmumiem par maksājumu pakalpojumiem saistībā ar azartspēlēm, ir īpatnēja ar to, ka Vācijā nav jurisdikcijas lietās, kas attiecas uz patērētāju līgumiem. Tas tādēļ, ka jautājumā par to, vai līgums ir noslēgts mērķim, kas nav saistīts ar prasītāja profesionālo vai komerciālo darbību, kā tas ir prasīts regulas “Brisele I.a” 17. panta 1. punktā, šķiet būtiski nevis atsevišķi maksājuma uzdevumi, bet gan pamatlīgums Direktīvas 2015/2366 4. panta 21. punkta izpratnē. Saskaņā ar šo tiesību normu piemērojamais pamatlīgums ir “maksājumu pakalpojumu līgums, ar kuru reglamentē atsevišķu un secīgu maksājumu darījumu izpildi nākotnē un kurā var būt iekļautas saistības un nosacījumi maksājumu konta izveidei”. No šā līguma izriet pušu tiesības un pienākumi. Ar atsevišķu maksājuma uzdevumu maksātājs tikai precizē maksājumu, kas konkrētajā gadījumā ir jāveic maksājumu pakalpojumu sniedzējam.
- 11 Lai piedalītos attiecīgajās azartspēlēs, prasītājs izmantoja savu uzņēmuma kontu (*Business Account*), kas bija atvērts pie atbildētājas. Ar tā starpniecību viņš veica maksājumus arī vairāk nekā 3,6 miljonu USD apmērā savas profesionālās darbības ietvaros, tādējādi kopumā profesionālajai darbībai nebija vienīgi pakārtota nozīme. Tāpēc iesniedzējtiesas skatījumā prasītājs nav uzskatāms par patērētāju regulas “Brisele I.a” 17. panta 1. punkta izpratnē attiecībā uz maksājumu pakalpojumu līgumu, līdz ar to Vācijas tiesu jurisdikcija neizriet no šīs regulas 18. panta 1. punkta, lasot to kopā ar tās 17. panta 1. punkta c) apakšpunktu, pat ja atsevišķi, azartspēles vajadzībām ierosināti pārskaitījumi no prasītāja uzņēmuma konta nebija attiecināmi uz viņa profesionālo darbību.
- 12 Nav runa arī par jurisdikciju uz regulas “Brisele I.a” 7. panta 1. punkta pamata. Attiecīgie atbildētājas maksājumu pakalpojumi ir pakalpojumi šīs regulas 7. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē. Saskaņā ar minēto normu saistību izpildes vieta ir “vieta dalībvalstī, kur saskaņā ar līgumu pakalpojumu sniedza vai tas būtu bijis jāsniedz”. Šajā ziņā svarīga ir darbības galvenā vieta, kurai arī tiešsaistes pakalpojumu gadījumā principā ir jāatrodas pakalpojumu sniedzēja juridiskajā adresē, šajā gadījumā Luksemburgā. Līdz ar to Vācijas tiesu starptautiskā jurisdikcija labākajā gadījumā var izrietēt no jurisdikcijas lietās, kas attiecas uz neatļautām darbībām regulas “Brisele I.a” 7. panta 2. punkta izpratnē.

Vācijas tiesu jurisdikcija uz regulas “Brisele I.a” 7. panta 2. punkta pamata

- 13 Atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai jēdziens “vieta[..], kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu” regulas “Brisele I.a” 7. panta 2. punktā nozīmē gan vietu, kur ir materializējies kaitējums (*Erfolgsort*) [kaitējuma rašanās vieta], gan kaitējumu radījušā notikuma iestāšanās vietu (*Handlungsort*), tādējādi atbildētājs var tikt iesūdzēts pēc prasītāja izvēles kādas no šīm abām vietām tiesā (pamatā spriedums, 1976. gada 30. novembris, *Bier*, saukts par “Kālija hlorigā

raktuves”, 21/76, EU:C:1976:166; skat. arī spriedumu, 2015. gada 28. janvāris, *Kolassa*, C-375/13, EU:C:2015:37, 45. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 14 Iesniedzējtiesa uzskata, ka kaitējumu radījušā notikuma iestāšanās vieta atrodas nevis Vācijā, bet gan atbildētājas juridiskajā adresē Luksemburgā. Tāpēc prejudiciālie jautājumi ir koncentrēti uz neatļautas darbības izraisītā kaitējuma rašanās vietas regulas “Brisele I.a” 7. panta 2. punkta izpratnē konstatēšanu (otrais jautājums), kā arī uz iepriekšējo saikni ar jurisdikciju lietās, kas attiecas uz neatļautām darbībām, un jurisdikciju lietās, kas attiecas uz līgumiem šīs regulas 7. panta 1. punkta izpratnē (pirmais jautājums).

Par pirmo jautājumu: saikne starp jurisdikciju lietās, kas attiecas uz neatļautām darbībām regulas “Brisele I.a” 7. panta 2. punkta izpratnē, un jurisdikciju lietās, kas attiecas uz līgumiem šīs regulas 7. panta 1. punkta izpratnē

- 15 Regulas “Brisele I.a” 7. panta 2. punktā lietotais neatļautas darbības jēdziens ir jāinterpretē autonomi (spriedums, 1988. gada 27. septembris, *Kalfelis*, 189/87, EU:C:1988:459, 14. un 16. punkts). Šī tiesību norma aptver prasības, kuru mērķis ir noteikt atbildētāja atbildību par zaudējumiem, kura nav saistīta ar līgumiem regulas 7. panta 1. punkta izpratnē (spriedumi, 1988. gada 27. septembris, *Kalfelis*, 189/87, EU:C:1988:459, 17. punkts, 2014. gada 13. marts, *Brogssitter*, C-548/12, EU:C:2014:148, 20. punkts, un 2018. gada 12. septembris, *Löber*, C-304/17, EU:C:2018:701, 19. punkts). Ar negatīvo pazīmi, ka prasība nav saistīta ar līgumiem, tiek uzdots jautājums par saikni ar jurisdikciju lietās, kas attiecas uz līgumiem.
- 16 Lai gan Tiesas judikatūrā jau ilgu laiku ir iedibināts, ka nekādus no līguma izrietošus prasījumus nevar izvirzīt, pamatojoties uz jurisdikciju lietās, kas attiecas uz neatļautām darbībām (pamatā spriedums, 1988. gada 27. septembris, *Kalfelis*, 189/87, EU:C:1988:459), tomēr vēl nav galīgi precizēts, vai, pamatojoties uz jurisdikciju lietās, kas attiecas uz līgumiem, ir jāizvirza arī prasījumi, kuri izriet no neatļautas darbības, un kādā mērā prasījumi, kas, nepastāvot paralēlam no līguma izrietošam prasījumam, būtu jākvalificē par prasījumiem, kuri izriet no neatļautas darbības, to konkurences ar no līguma izrietošu prasījumu dēļ varbūt pat paši kļūst par prasījumu, kurš izriet no līguma.
- 17 Tiesa ir nospriedusi, ka no neatļautas darbības izrietošs prasījums ir jāatzīst par izrietošu no līguma regulas “Brisele I.a” 7. panta 1. punkta izpratnē tad, ja “līguma [...] interpretācija izrādītos būtiska, lai noteiktu [...] pārņemstās rīcības tiesisko vai prettiesisko raksturu” (spriedums, 2014. gada 13. marts, *Brogssitter*, C-548/12, EU:C:2014:148, 25. punkts). Tāda, ja no neatļautas darbības izrietošas tiesības uz atlīdzinājumu paredz līguma pārkāpumu, tad attiecīga prasība ir jāceļ, pamatojoties uz jurisdikciju lietās, kas attiecas uz līgumiem, bet jurisdikcija lietās, kas attiecas uz neatļautām darbībām, ir izslēgta.
- 18 Jautājums ir par to, kādā mērā tādā situācijā kā pamatlietā dominē jurisdikcija lietās, kas attiecas uz līgumiem. Būtu iespējams ļaut to izmantot ļoti plaši tādā

nozīmē, ka katrreiz jau tad, kad likumisks pārmetums par kādu rīcību ir identisks pārmetumam par līgumsaistību pārkāpumu, kļūst piemērojama visu prasījumu atzīšana par tādiem, kuri izriet no līguma. Tad būtu aptverti arī gadījumi, kad pastāv vienkārša konkurence starp no līguma un no neatļautas darbības izrietošiem prasījumiem. Tad pamatlietā nevarētu celt prasību, pamatojoties uz jurisdikciju, lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību, ja atbildētāja rīcība, kas tiek pārņemta, varētu pamatot arī līgumsaistību pārkāpumu, neatkarīgi no tā, vai vispār tiek celta prasība par līgumsaistību pārmetuma prettiesiskums (par šādu sprieduma *Brogstetter* “maksimālistisku interpretāciju”, ko ar pārliecinošiem argumentiem ir noraidījis ģenerālvokāts *H. Saugmandsgaard Øe*, skat. viņa secinājumus, 2020. gada 10. septembris, *Wikingerhof*, C-59/19, EU:C:2020:688, 69., 74. un nākamie punkti).

- 19 Tomēr iesniedzējtiesa drīzāk interpretē Tiesas judikatūru šaurākā nozīmē (ko ģenerālvokāts *H. Saugmandsgaard Øe* savos secinājumos lietā C-59/19, 70. punkts, ir nodēvējis par sprieduma *Brogstetter* “minimālistisku interpretāciju”), proti, tādējādi, ka līguma interpretācijai ir jābūt būtiskai, lai noteiktu pārņemtas rīcības tiesisko vai prettiesisko raksturu. Tas tā nebūtu vienkāršas prasījumu konkurences gadījumā, kad no neatļautas darbības izrietošs prasījums varētu pastāvēt vēl arī tad, ja līgums kaut kāda iemesla dēļ nebūtu spēkā.
- 20 Saskaņā ar šo iesniedzējtiesas atbalstīto interpretāciju jurisdikcija lietās, kas attiecas uz līgumiem, dominētu tikai situācijās, kur ar neatļautu darbību saistītais pārmetums faktiski ir atkarīgs no līgumsaistību pārkāpuma. Šo interpretāciju iesniedzējtiesas skatījumā galvenokārt apstiprina Tiesas jaunākā judikatūra (spriedums, 2020. gada 24. novembris, *Wikingerhof*, C-59/19, EU:C:2020:950, 33.-38. punkts).

Par 2. jautājumu: neatļautas darbības izraisītā kaitējuma rašanās vietas regulas “Brisele I.a” 7. panta 2. punkta izpratnē konstatēšana

- 21 Ja ir vēlme izvairīties no vispārējās jurisdikcijas atbilstoši prasītāja dzīvesvietai, vienkārši mantiska kaitējuma gadījumā nav viegli noteikt paredzamo neatļautas darbības izraisītā kaitējuma rašanās vietu. Lai gan vienkārši mantiska kaitējuma gadījumā principā būtu jāņem vērā cietušās personas “mantisko attiecību centrs” viņas dzīvesvietas teritorijā, tomēr gandrīz vienmēr tas izraisītu jurisdikciju atbilstoši prasītāja dzīvesvietai un tādējādi varētu būt pretrunā regulā “Brisele I.a” paredzētajiem jurisdikcijas noteikumiem. Arī Tiesa ir mēģinājusi no tā izvairīties un ar nosacījumu, ka tiek ievēroti papildu aspekti, ir pieļāvusi, ka prasītāja dzīvesvietas vai viņa vispārīgā bankas konta atrašanās vieta tiek uzskatīta par neatļautas darbības izraisītā kaitējuma rašanās vietu (spriedumi, 2016. gada 16. jūnijs, *Universal Music International Holding*, C-12/15, EU:C:2016:449, 35. un 38. punkts, kā arī 2018. gada 12. septembris, *Löber*, C-304/17, EU:C:2018:701, 28. un 30. punkts). Ņemot vērā šos apsvērumus, šajā lietā var apsvērt dažādas kaitējuma rašanās vietas.

Par 2.1) jautājumu: maksājumu pakalpojumu sniedzēja juridiskā adrese kā elektroniskās naudas darījuma vieta?

- 22 Vispirms ir jānorāda, ka nav neiespējami par neatļautas darbības izraisītā kaitējuma rašanās vietu saistībā ar līdzdalību maksājumos noteikt vietu, kur maksājuma rezultātā nauda aizplūst no cietušās personas elektroniskās naudas konta un tiek saņemta citā kontā pie tā paša maksājumu pakalpojumu sniedzēja. Šajā lietā tā būtu atbildētājas juridiskā adrese Luksemburgā. Šajā ziņā iesniedzējtiesas skatījumā tas, ka elektroniskās naudas konts nav tradicionāls bankas konts, kurā atrodas bezskaidra nauda, neļauj secināt, ka elektroniskās naudas kontā nevar ciest nekādus mantiskus zaudējumus.

Par 2.2) jautājumu: vieta, kur darījuma rezultātā maksājumu pakalpojumu sniedzējam rodas tiesības uz izdevumu atlīdzinājumu no klienta?

- 23 Tāpat būtu iespējams, atbalstot iepriekš minēto spriedumu lietā “Universal Music”, ņemt vērā vietu, kur manta ir tikusi apgrūtināta ar maksāšanas pienākumu. Tātad galvenā nozīme būtu saistībām, kas pamatotas ar maksājuma darījumu. Maksājumu pakalpojumu sniedzēja tiesības uz izdevumu atlīdzināšanu ir paredzētas gan Vācijas tiesībās, gan Anglijas tiesībās, kas, šķiet, ir piemērojamas starp pusēm noslēgtajam līgumam, balstoties uz izvēli par to, kuras valsts tiesības ir piemērojamas. Tomēr šajā lietā nevar tik vienkārši noteikt vietu, kur rodas atbildētājas prasījuma tiesības (šajā ziņā skat. 2.8) jautājumu).

Par 2.3) jautājumu: vieta, kur atrodas klienta dzīvesvieta?

- 24 Vienkārši mantisku zaudējumu gadījumā, nosakot neatļautas darbības izraisītā kaitējuma rašanās vietu, būtu jāņem vērā cietušās personas “mantisko attiecību centrs” tās dzīvesvietas teritorijā. Tomēr, kā jau tika norādīts iepriekš, tas parasti izraisītu jurisdikciju atbilstoši prasītāja dzīvesvietai un zināmā mērā būtu pretrunā regulā “Brisele I.a” paredzētajiem jurisdikcijas noteikumiem. Tātad šajā lietā, iespējams, būtu jāņem vērā ne tikai prasītāja dzīvesvieta, bet arī papildu aspekti, piemēram, vieta, kur tika spēlēta tiešsaistes azartspēle (šajā ziņā skat. 2.6) jautājumu).

Par 2.4) jautājumu: vieta, kur atrodas klienta bankas konts?

- 25 Atbildētājam, pamatojoties uz inkaso rīkojumu, bija pieeja prasītāja norēķinu kontam bankā Ālenē. Tomēr, pat ja inkaso rīkojuma dēļ šis konts ir saistīts ar elektroniskās naudas darījumiem ciešāk nekā jebkurš vispārējs bankas konts, saikne ar konta atrašanās vietu šķiet salīdzinoši nejauša. Turklāt šajā lietā šis konts papildus dažādām kredītkartēm bija tikai viens no vairākiem maksājumu avotiem elektroniskās naudas konta papildināšanai (skat. par šo argumentu spriedumu, 2016. gada 16. jūnijs, *Universal Music International Holding*, C-12/15, EU:C:2016:449, 38. punkts).

Par 2.5) jautājumu: vieta, kur azartspēles laikā tiek zaudēta nauda, proti, azartspēļu uzņēmuma juridiskā adrese?

- 26 Par labu saiknei ar vietu, kur tika zaudēta spēļu nauda, kas atradās prasītāja spēles kontos pie tiešsaistes azartspēļu organizētājiem Maltā un Gibraltārā, varētu liecināt tas, ka tikai šajā brīdī prasītājam neapšaubāmi radās zaudējumi un ka spēļu radītie zaudējumi neatgriezeniski samazināja viņa mantu. Pat pēc tam, kad atbildētāja bija veikusi pārskaitījumu no prasītāja elektroniskās naudas konta uz spēļu naudas kontiem, teorētiski viņš vēl spēlējot būtu varējis gūt laimestu. Šāda iespēja zuda tikai brīdī, kad likme tika zaudēta. Tomēr pret to, ka šādi var noteikt neatļautas darbības izraisītā kaitējuma rašanās vietu pušu tiesiskajās attiecībās, liecina azartspēļu organizētāju juridiskās adreses Maltā vai Gibraltārā nejaušais raksturs.

Par 2.6) jautājumu: vieta, kur klients spēlē aizliegto azartspēli?

- 27 Daudz ciešāka saikne ar pušu attiecībām nozīmētu, ka neatļautas darbības izraisītā kaitējuma rašanās vieta saistībā ar līdzdalību maksājumos būtu jānosaka tur, kur maksājumu pakalpojumu sniedzēja klients faktiski piedalās aizliegtajā tiešsaistes azartspēlē, proti, kur viņš fiziski atrodas spēles brīdī. Turklāt šādi noteiktai neatļautas darbības izraisītā kaitējuma rašanās vietai būtu raksturīga priekšrocība, ka tā radītu paralēli ar varbūtēji pārkāpto tiesību normu teritoriālās piemērošanas jomu. Ja prasītājs būtu spēlējis Šlēsvigā-Holšteinā vai kādā citā valstī ārpus Vācijas, kurās nav attiecīga azartspēļu aizlieguma, šāda spēle nebūtu aizliegta un nebūtu arī aizliegta līdzdalība maksājumos, kas šajā lietā tiek pārņemts atbildētājam.

Par 2.7) jautājumu: neviena no šīm vietām?

- 28 Ar būtiskiem argumentiem ģenerālvokāts *M. Szpunar* ir norādījis, ka dažās tiešu mantisku zaudējumu situācijās nav iespējams lietderīgi nošķirt kaitējumu radījušā notikuma iestāšanās vietu un kaitējuma rašanās vietu (secinājumi, 2016. gada 10. marts, *Universal Music International Holding*, C-12/15, EU:C:2016:449, 38. punkts). Prasītāja iespēja – kas vairāk nekā 40 gadus ir paredzēta Tiesas judikatūrā – jurisdikcijas lietās, kas attiecas uz neatļautām darbībām, gadījumā izvēlēties starp kaitējuma rašanās vietu un vietu, kur noticis šo kaitējumu radījušais notikums (pamatā spriedums, 1976. gada 30. novembris, *Bier*, saukts par “Kālija hlorīda raktuves”, 21/76, EU:C:1976:166), nav tikusi atzīta saistībā ar tiešiem mantiskiem zaudējumiem, un tās mērķis noteikti nav paplašināt regulā “Brisele I.a” (vai tobrīd spēkā esošajā Briseles konvencijā) paredzētās atkāpes no šīs regulas 4. panta vispārīgajiem noteikumiem par jurisdikcijas konstatēšanu pēc atbildētāja dzīvesvietas. Šo izvēles tiesību iemesls drīzāk ir saistīts ar “nepieciešamību atrasties pēc iespējas tuvāk lietas apstākļiem un izraudzīties vispiemērotāko tiesu, lai atrisinātu strīdu, un šajā kontekstā lietderīgi organizēt procesu, piemēram, apkopojot pierādījumus un uz klausot lieciniekus” (ģenerālvokāta *M. Szpunar* secinājumi, 2016. gada 10. marts, *Universal Music*

International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, 39. punkts). Tā kā tiešu mantisku zaudējumu gadījumā šis mērķis ir grūti sasniedzams, meklējot neatļautas darbības izraisītā kaitējuma rašanās vietu, rodas jautājums, vai tiesiskās drošības labad šādās situācijās, kad ir piemērojama vispārējā jurisdikcija un īpašā jurisdikcija, nevajadzētu palikt pie vietas, kur noticis kaitējumu radījušais notikums.

Par 2.8) jautājumu: vietas, kur rodas maksājumu pakalpojumu sniedzēja tiesības uz atlīdzinājumu no klienta, konstatēšana, ja atbilde uz 2.2) jautājumu ir apstiprinoša

- 29 Ja, saņemot apstiprinošu atbildi uz 2.2) jautājumu, būtu jāņem vērā vieta, kur klienta manta ir tikusi apgrūtināta ar maksājumu pakalpojumu sniedzēja prasījuma tiesībām, vēl kaut kādā veidā būtu jākonstatē šo tiesību rašanās vieta. Šim nolūkam varētu būt noderīgas galvenokārt divas pieejas.
- 30 Pirmkārt, šīs vietas konstatēšanai varētu izmantot līgumsaistību izpildes vietu. Tā kā Savienības tiesībās attiecībā uz pakalpojumiem regulas “Brisele I.a” 7. panta 1. punkta b) apakšpunktā ir paredzēta izpildes vietas autonoma noteikšana, šo izpildes vietu, kas ir piemērojama visām no līguma izrietošajām saistībām, būtu ieteicams izmantot arī, nosakot neatļautas darbības izraisītā kaitējuma rašanās vietu, ja ir radies attiecīgs “ar saistībām saistīts kaitējums”. Šajā lietā tā būtu pakalpojuma faktiskās sniegšanas vieta, kas izriet no līguma par maksājumu pakalpojumu pamatlīguma, proti, atbildētājas juridiskā adrese Luksemburgā.
- 31 Alternatīvi varētu mēģināt konstatēt vietu, kur rodas individuālais prasījums, kurš pārņemtais rīcības dēļ ir vērstas pret cietušo personu. Ja uzskatītu, ka individuālais prasījums ir kreditora mantas sastāvdaļa, parasti dažādos kontekstos (piemēram, saistībā ar piekļuvi piespiedu izpildes vajadzībām) tas ir konstatējams parādnieka dzīvesvietas teritorijā.

Secinājums

- 32 Tā kā pat tieša mantiska kaitējuma gadījumā ikreiz ir jākonstatē kaitējuma rašanās vieta, kas atšķiras no kaitējumu radījušā notikuma iestāšanās vietas, saistībā ar pārmetumu par līdzdalību maksājumos aizliegtas tiešsaistes azartspēles vajadzībām iesniedzējtiesa sliecas domāt, ka par kaitējuma rašanās vietu primāri ir uzskatāma spēles norises vieta, ja šī vieta sakrīt ar cietušās personas dzīvesvietu, bet pakārtoti – vieta, kur līdzdalība maksājumos izraisa naudas aizplūdi no cietušās personas elektroniskās naudas konta, tātad, maksājumu pakalpojumu sniedzēja juridiskā adrese kā maksājuma darījuma vieta.